

Huittisten kaupunki
Seija Holmi
seija.holmi@huittinen.fi
tekninen@huittinen.fi

Viite Lausuntopyyntö 5.3.2024

Aihe Huittinen, seinämuraalin maalaus Lauttakylän lukion rakennukseen

Huittisten kaupungin tekninen toimi on pyytänyt Satakunnan Museolta ja Porin taidemuseolta lausuntoa koskien valtuustoaloitetta muraalin toteuttamisesta valtakunnallisesti merkittävässä kulttuuriympäristössä sijaitsevan kaupungin omistaman ja osayleiskaavassa suojellun Lauttakylän lukion seinään.

Hankkeen yhteyshenkilön laatiman suunnitelman mukaan: *Huittisten kaupunki hakee kaupunginvaltuuston päätöksellä toimenpidelupaa muraalin maalaamiseen kaupungin omistamaan, museotoimen suojelemaan Lauttakylän lukion kiinteistöön. Muuralli maalataan kesän 2024 aikana, jos luvat ja rahoitus saadaan kuntoon. Kuva-aiheena on Suomen tunnetuimpiin kuuluvan Huittisissa syntyneen jazzmuusikko, saksofonisti Jukka Perkon näköisteos. Jukka Perko on käynyt Lauttakylän lukion [...] Näköisteos lisäisi Huittisten tunnettavuutta Jukka Perkon syntymäkaupunkina. Hyvän mielen muraali viestisi lukion seinällä nuorille opiskelun tärkeyttä ja parantaisi heidän itsetuntoansa toteuttaa unelmiaan. Teos toimisi katutaiteena, jolla luotaisiin viihtyisyyttä, omaperäisyyttä ja kiinnostavuutta Huittista kohtaan.*

Valtuustoaloitteen mukaan Jukka Perko on antanut suostumuksen näköiskuvan tekemiseen. Teoksen toteuttaisi kynäruiskutaiteilija Pertti Mörsky Loimaalta. Mörsky on antanut tarjouksen teoksen maalaamisesta.

Lauttakylän lukio toimii nykyisin kolmen eri-ikäisen rakennuksen muodostamassa kokonaisuudessa. Kiinteistön vanhinta rakennuskantaa edustaa arkkitehti Toivo Salervon suunnittelema puurakenteinen vuonna 1926 valmistunut yhteiskoulu. Lukiorakennus on valmistunut kahdessa vaiheessa vuosina 1954 ja 1961. Tiilirunkoinen rakennus on rakennusajankohdalle tyypillisesti roiskerapattu. Rakennuksissa on toteutettu vuosikymmenten aikana korjauksia, mutta alkuperäiset ominaispiirteet sekä osin myös materiaalit ovat säilyneet hyvin.

Lauttakylän lukio sijoittuu Satakunnan vaihemaakuntakaavassa 2 (2019) osoitettuun valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön *Huittisten kirkko ja sen ympäristö* (RKY 2009) sekä tästä rajaukseltaan hieman poikkeavaan maakunnallisesti merkittävään *Kirkon ympäristö, Lauttakylä* -arvoalueeseen (Satakunnan rakennusperintö 2005). Satakunnan vaihemaakuntakaavassa 2 näitä arvoalueita koskee suunnittelumääräys: *Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon alueen kokonaisuus, erityispiirteet ja ominaisluonne siten, että edistetään niihin liittyvien arvojen säilymistä ja kehittämistä mukaan lukien avoimet viljelyalueet. Kaikista aluetta tai kohdetta koskevista suunnitelmista ja hankkeista, jotka oleellisesti muuttavat vallitsevia olosuhteita, tulee museoviranomaiselle varata mahdollisuus lausunnon antamiseen. Kohteen ja siihen olennaisesti kuuluvan lähiympäristön suunnittelussa on otettava huomioon kohteen kulttuuri-, maisema-, luonto- ja ympäristöarvot sekä huolehdittava, ettei toimenpiteillä ja hankkeilla vaaranneta tai heikennetä edellä mainittujen arvojen säilymistä.*

Alue sekä siihen kuuluva lukio on huomioitu myös parhaillaan tekeillä olevaa uutta maakuntakaavaa varten toteutetussa vuonna 2023 valmistuneessa Satakunnan rakennetun kulttuuriympäristön päivitys- ja täydennysinventoinnissa. (Niina Uusi-Seppä/Ramboll).

Koulurakennus on inventoitu osayleiskaavatyötä varten vuonna 2006, jolloin valmistui Huittisten maisemahistoriallinen tutkimus, maisema-analyysi ja rakennusinventointi (Pauliina Tiusanen). Inventoinnissa kohteen arvoista mainittiin, että kokonaisuus on arkkitehtonisesti, rakennusperinteeltään ja sivistyshistoriallisesti merkittävä. Koulukiinteistön nähtiin muodostavan oman maisemakokonaisuuden näkyvälle paikalle. Arvojen perusteeksi mainittiin: *Hyvin alkuperäiset arkkitehtoniset, klassistiset piirteet säilyttäneyt vanha koulurakennus, jossa kerroksellisuutta tyypillisen jälleenrakennuskauden koulurakennuksen myötä. Maisemallisesti osa maakunnallisesti merkittävää kirkon ympäristön rakennuskantaa. Näkyvällä paikalla tienvarsimaisemassa.*

Kesällä 2023 toteutettiin Satakunnan sodan jälkeen valmistuneiden koulujen teemainventointi, jonka yhteydessä arvoitettiin perusteellisemmin myös koulukokonaisuuden 1950- ja 1960-luvulla valmistuneet osat. Inventoinnissa kokonaisuus arvoitettiin luokkaan A: Suojeltava kohde. Kokonaisuus nähtiin rakennushistoriallisesti, historiallisesti ja maisemallisesti merkittäväksi. Koulu nähtiin osaksi valtakunnallisesti merkittävää Huittisten kirkon ympäristön aluetta ja näkyväksi osa alueen rakennuskantaa.

Lukion rakennus on suojeltu vuonna 2014 kokonaisuudessaan voimaan tulleessa Huittisten keskustan osayleiskaavassa merkinnällä sr-2, johon liittyy kaavamääräys: *Suojeltava rakennus. Merkinnällä on osoitettu paikallisesti arvokkaat rakennukset, joiden purkaminen on maankäyttö- ja rakennuslain 41 § 2 mom:n nojalla kielletty. Rakennuksessa suoritettavat korjaus- ja muutostyöt sekä muu täydennysrakentaminen tulee tehdä siten, että kohteen rakennus- ja kulttuurihistorialliset arvot säilyvät.*

Osayleiskaavassa valtakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä osoittavaan aluerajaukseen liittyy kaavamääräys: *Alueiden käytön on sovellettava alueen historialliseen kehitykseen. Alueen vanhan rakennuskannan säilymistä ja uudiskäyttöä tulee edistää. Mahdollisen täydennysrakentamisen ja muiden muutosten on sopeuduttava kulttuuriympäristön ominaisluonteeseen ja erityispiirteisiin. Alueella ei saa tehdä toimenpiteitä, jotka vähentävät kulttuurimaiseman, historian ja kaupunkikuvan kannalta merkittävän aluekokonaisuuden arvoa. Alueen rakentamista tai muuta maankäyttöä koskevista suunnitelmista tulee pyytää museoviranomaisen lausunto. Kohteen säilyttämisperuste ilmenee kaavaselostuksesta.*

Koulukiinteistön asemakaava on vuodelta 1994, joten sen voidaan katsoa olevan rakennussuojelun tai kulttuuriympäristöjen vaalimisen kannalta vanhentunut.

Satakunnan Museon ja Porin taidemuseon aikaisemmat kannanotot taideteoshankkeeseen

Hankkeen yhteyshenkilö Seppo Peltola on ollut aikaisemmin yhteydessä sekä Satakunnan Museoon että Porin taidemuseoon. Alun perin teos oli tarkoitus toteuttaa nk. Savilinnan seinään, joka on kaavassa suojeltu ja sijoittuu maakunnallisesti merkittävään kulttuuriympäristöön. Tästä sekä Satakunnan Museo että Porin taidemuseo huomauttivat, että Satakunnan alueella suojeltuihin rakennuksiin ei ole toteutettu vastaavia teoksia ja tähän on perusteltu syy: muraalit ovat useimmiten ristiriidassa niiden ominaispiirteiden kanssa, mihin suojelustatus perustuu. Esimerkiksi 1940-luvun funktionalismiin kuuluu olennaisena osana paljaat, vaaleat rapatut seinät. Teos jäisi kiinteäksi osaksi kyseistä rakennusta. Sekä Satakunnan Museon että Porin taidemuseon edustajat tulivat siihen tulokseen, että Savilinna ei sovellu muraalin sijoituspaikaksi, vaan teokselle on haettava paikka sellaisesta rakennuksesta, joka ei ole kaavassa suojeltu tai keskeinen osa arvoaluetta.

Yhteyshenkilö otti myöhemmin uudelleen yhteyttä molempiin museoihin ja ehdotti uudeksi sijoituspaikaksi Lauttakylän lukiota. Satakunnan Museon rakennustutkija kertoi yhteyshenkilölle, että lukio sijoittuu valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön ja on suojeltu Huittisten keskustan osayleiskaavassa samalla kaavamerkinnällä kuin edellä mainittu Savilinna. Ehdotettu teoksen sijoituspaikka soveltui alueen kulttuuriympäristöarvot huomioiden vielä huonommin tämän tyyllisen taideteoksen sijoituspaikaksi. Museo ehdotti, että hankkeessa kartoitettaisiin teokselle sellainen rakennus, johon ei kohdistu kaavatasolla suojelumääräyksiä.

Satakunnan Museon ja Porin taidemuseon kannanotto valtuustoaloitteeseen

Satakunnan Museo ja Porin taidemuseo toimivat maakunnassa alueellisina vastuumuseoina, joiden tehtävät perustuvat vuonna 2020 uudistettuun museolakiin. Satakunnan Museo toimii rakennetun kulttuuriympäristön asiantuntijaviranomaisena ja Porin taidemuseo taiteen ja visuaalisen kulttuuriperinnön asiantuntijana Satakunnan alueella. Museot ottavat tässä lausunnossa kantaa siihen, soveltuuko kaavassa suojeltu arvoalueella sijaitseva rakennus muraalin sijoituspaikaksi. Lausunnossa ei oteta kantaa esitettyyn toteutustapaan tai teoksen aiheeseen.

Suunnitelmassa mainitaan, että muraali on tarkoitus toteuttaa kaupungin omistamaan *museotoimen suojelemaan Lauttakylän lukion kiinteistöön*. Enempien väärinkäsitysten välttämiseksi Satakunnan Museo haluaa huomauttaa, että rakennuksia suojellaan Suomessa joko kaavalla tai rakennusperintölailla. Alueelliset vastuumuseot tai Museovirasto eivät siis suojele rakennuksia, kuten hakemuksessa annetaan ymmärtää. Satakunnan Museo toimii myös rakennussuojeluun liittyvissä kysymyksissä asiantuntijaviranomaisena Satakunnan alueella.

Hakemuksessa ei ole esitetty, mikä olisi taideteoksen sijoituspaikka rakennuksessa. Julkista taideteosta varten – toteutettiin se mihin tahansa – on hyvä laatia tarkat suunnitelmat, koska teoksesta tulee näkyvä ja pitkäaikainen elementti kaupunkitilassa. Suunnitelmista on hyvä ilmetä ainakin teoksen näkyvyys eri suuntiin esimerkiksi havainnekuvien avulla, suunnitelma teoksen toteutustavasta, budjetti, joka sisältää mm. toteutuksen edellyttämät järjestelyt, toteutuksen aikataulun, teokselle suunnitellun elinkaaren ja ohjeistuksen teoksen huollosta, mikäli teokseen kohdistuu esimerkiksi ilkkivaltaa.

Lauttakylän lukio sijoittuu valtakunnallisesti merkittävään kulttuuriympäristöön ja suojeltu osayleiskaavassa. Julkisten taideteosten toteutuksessa on huomioitava rakennetun ympäristön ominaispiirteet, kulttuuriympäristöt sekä niiden kulttuurihistoriallisten ja kaupunkikuvallisten arvojen säilyminen. Huittisten lukion rakennus edustaa laadukasta, ominaispiirteiltään hyvin säilynyttä modernia arkkitehtuuria, jonka muotokieli on hienovireistä, pelkistettyä ja koristeista riisuttua: seinäpinnat, ikkunoiden aukotus ja rakennuksen mitoitus ovat tarkkaan harkitussa vuorovaikutuksessa keskenään. Rakennuksen itäpäädyn yhtenäinen seinäpinta toimii vastapainona pohjoisenpuoleisen seinän tiheälle ikkuna-aukotukselle. Mikäli esimerkiksi itäpäätyyn toteutettaisiin seinämaalaukset, rikkoisi se tämän tasapainon ja muuttaisi rakennuksen ilmettä merkittävästi. Lähtökohtaisesti seinämuraali on ristiriidassa jälleenrakennuskauden arkkitehtuurin ominaispiirteiden kanssa, toteutettiin se tyylillisesti miten tahansa. Mikäli teos toteutettaisiin, uhkaksi se niitä arvoja sekä ominaispiirteitä, minkä vuoksi Lauttakylän lukio on suojeltu kaavassa ja osoitettu arvokkaaksi osaksi valtakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä. Hanke on myös ristiriidassa kiinteistöön kohdistuvien kaavamääräysten kanssa.

Sekä Satakunnan Museo että Porin taidemuseo ymmärtävät halun ja tarpeen kehittää aluetta ja luoda Huittisten keskustasta viihtyisämpää, mutta rakennuksiin sijoitettavat taideteokset tulisi suunnitella siten, että ne sopivat rakennuksiin, ympäristöön sekä niiden ominaispiirteisiin. Museot näkevät, että teokselle löytyy varmasti vaihtoehtoisia sijoituspaikkoja keskustan alueelta, mutta historiallisesti todistusvoimaisia ja paikallisidentiteetille merkittäviä kaavassa suojeltuja rakennuksia tulee välttää.

Museonjohtaja Johanna Jakomaa, Satakunnan Museo

Tutkija Olli Joukio, Satakunnan Museo

Intendentti Anni Saisto, Porin taidemuseo

Tiedoksi

Varsinais-Suomen ELY-keskus/kirjaamo, Johanna Junnila
Huittisten museo/Satu Rantala
Museovirasto/kirjaamo

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti Porin kaupungin asianhallintajärjestelmässä